

Murziński, Paweł

Kościół w Polsce wobec sekt i nowych ruchów religijnych

Rocznik Teologii Katolickiej 9, 154-169

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ks. Paweł Murziński
AWSO w Białymstoku

KOŚCIÓŁ W POLSCE WOBEC SEKT I NOWYCH RUCHÓW RELIGIJNYCH

SECTS AND NEW RELIGIOUS MOVEMENTS IN POLAND WITHIN THE CHURCH IN POLAND

Sects and new religious movements are a contemporary cultural phenomenon. It is not so because they have not existed before but because they affect masses which, in turn, is a result of the crisis of values more and more visible in our western culture. The crisis is caused mainly by the emancipation of this culture from its Christian roots, without giving anything in return apart from the technological progress and the relatively high living standard. Therefore different sects and quasi-religious groups make up for this loss. They quickly put down roots in the spiritual desert people nowadays live on. Since 1989 Poland has experienced political changes and cultural transformation. This process is accompanied by the emergence of many sects and religious movements searching for new disciples. Since that time many people, especially young ones as well as the ones lost in life and in the world of ideas, have fallen their "prey". Therefore, providing them with the help they need on the one hand and forming their faith and appropriate attitudes in life on the other are important tasks for the Church and the state. The special kind of help given to the victims of sects and new religious movements and people who are likely to come into contact with them are diocesan and parochial information centres which provide information concerning the abovementioned. Thanks to their work many people once caught in a trap set by the contemporary false prophets have "returned" to the Church and society. The centres have also collected invaluable informative materials which are in the educating process and help those who have broken bonds with the sects and new religious movements. Due to the fact that these centres are established by churches, their mission is also of evangelizing nature. It is extremely important, as not only does it make possible to prove the falsehood of a given ideology, but also shows the

Truth of Jesus Christ, which should be followed further on in life. This activity, undertaken because of the ongoing changes, is presented in this article. The text shows, with the support of statistics, law, and reports on national security, the danger of the current situation caused by the influence of sects and new religious movements.

Szybki rozwój sekt i nowych ruchów religijnych jest typowym zjawiskiem właściwym współczesnej kulturze Zachodu. Związany jest on głównie z kryzysem nowożytnego humanizmu i z rodzącym się na jego gruzach postmodernizmem. Ich rozwojowi sprzyja także fakt, że antropologicznemu redukcjonizmowi właściwemu naszej epoce towarzyszy szybka laicyzacja społeczeństwa, co czyni je łatwym na indoktrynację ze strony różnych alternatywnych „duchowości”. Problem ten, choć nie jest jeszcze problemem masowym, nie może być jednak lekceważony i to ze strony państwa w trosce o swoich obywateli, i ze strony Kościoła w trosce o swoich wiernych. W Polsce, co prawda, pojawił się stosunkowo niedawno, a to ze względu na „żelazną kurtynę”, która skutecznie blokowała też „myśl alternatywną”, ale wszystko wskazuje na to, że nasza Ojczyzna szybko nadrabia te „braki”. Dlatego potrzeba jest szybkiej i skutecznej odpowiedzi na inwazję ze strony sekt i nowych ruchów religijnych. Z jednej strony musi to być rzetelna informacja zgodnie z zasadą, że lepiej jest zapobiegać, jak leczyć, ale z drugiej strony potrzebna jest fachowa pomoc dla wielu osób, które zdążyły się już pogrążyć w tej zniewalającej i destrukcyjnej iluzji łatwego szczęścia.

I. Zjawisko sekt i nowych ruchów religijnych w statystyce, ustawodawstwie i raportach o stanie bezpieczeństwa państwa

Po upadku ustroju komunistycznego w Polsce, rodząca się demokracja szybko została wystawiona na nowe tendencje natury religijnej, kulturowej i społecznej od wielu lat dominujące już na Zachodzie, a dla naszej Ojczyzny będące czymś nowym, a zarazem narzucającym się wyjątkowo agresywnie. Liczne, często destrukcyjne ideologie, rzuciły się bowiem do walki o nowe strefy wpływów, jakie niewątpliwie stanowiły dla nich kraje tkwiące do niedawna w komunistycznym zniewoleniu. Wraz z nimi pojawiło się również nowe współczesne zagrożenie, jakiemu nadano wspólne miano fenomenu sekt i nowych ruchów religijnych. Co prawda sekty i tzw. alternatywna duchowość towarzyszyły każdej kulturze, to jednak do tej pory pozostawały one na marginesie religijnej i społecznej ortodoksji. Wraz jednak z laicyzacją społeczeństwa i z rosnącym pluralizmem kulturowym, zaczęły stawać się one poważnym zagrożeniem dla religijnego

i społecznego porządku, obejmując swym zasięgiem niemal wszystkie dziedziny życia, także polityki i kultury, a promując się prężnie w środkach masowego przekazu, stały się w konsekwencji fenomenem masowym.

Problem jest więc w istocie bardziej poważny, niż nam się wydaje, bo nie mamy obecnie do czynienia jedynie z niewielkimi i odseparowanymi od życia społecznego grupami, ale z siłami, które wykorzystując najnowocześniejsze środki masowego przekazu, a także polityczne i prawne możliwości, docierają i wywierają wpływ na życie właściwie każdego człowieka. Typowym przykładem takiego działania o globalnym zasięgu jest Ruch New Age, pretendujący do miana religii nowego wieku i będący przykładem działania alternatywnej „awangardy duchowej”. To dzisiejsze oblicze sekt i nowych ruchów religijnych potwierdzają statystyki, zgodnie z którymi tylko znikomy procent społeczeństwa polskiego dotknięty jest wprost działaniem sekt czy przynależy do nich, gdy tymczasem wciąż wzrasta liczba osób, które z trudem można uznać za wierzące (choć za takie jeszcze się deklarują), a które coraz częściej przejawiają symptomy tzw. myślenia magicznego. Jest to widoczny efekt łatwego i masowego kontaktu z alternatywną duchowością, charakteryzującą się m.in. boomem duchowych technik Wschodu, zainteresowaniem kultami pogańskimi (kult Natury) czy tzw. sferą paranormalną.

Rzeczywiście, zgodnie z badaniami statystycznymi przeprowadzonymi w 1995 roku, tylko Świadkom Jehowy udało się zwiększyć znacząco liczbę swoich członków. Natomiast w zależności od ośrodków, w jakich przeprowadzono badania, najliczniejszą grupę społeczną wciąż stanowią katolicy, a przynajmniej deklarujący się za takich, a więc ok. 95%-90%, inne wyznania 3%-2%, a nie należący do żadnej z tych grup 7,8%-2%. W tej ostatniej grupie należałoby szukać członków nowych sekt i ruchów religijnych, ale nie jest to wcale takie oczywiste w świecie, w którym coraz więcej osób potrafi godzić wyznawaną wiarę, np. z uprawianiem jogi, chodzeniem do wróżki czy przynależnością do scjentologów, itp. Jest to efektem duchowego zagubienia, ale również globalizacji i wielokulturowości, sprzyjającej rodzeniu się wszelkiego rodzaju synkretyzmów, ujawniających się także w indywidualnych postawach osób deklarujących się za wierzące. Zatem statystyka dotycząca oficjalnej przynależności nie jest nam w stanie pokazać ani prawdziwego status quo ani realnej skali zagrożenia, jaką niesie dziś ze sobą alternatywna duchowość. Według Raportu dotyczącego kondycji stanu bezpieczeństwa państwa polskiego z 1995 roku, istniało wówczas i działało ok. 300 sekt, chociaż w Urzędzie ds. Wyznań było zarejestrowanych jedynie 120 z nich! Ale w jednym i drugim spisie zabrakło np. miejsca dla Ruchu Nowej Ery, niemającego w zasadzie określonych struktur organizacyjnych mogących być rozpoznane przez prawo państwowe. A właśnie ten ruch wywiera obecnie przemożny wpływ na umysły osób, także wierzących, stanowiąc

idealny przykład „milczącej ekspansji” alternatywnej duchowości w tradycyjnie chrześcijańskiej kulturze.

Trzeba jednak dodać, że coraz więcej z istniejących sekt i nowych ruchów religijnych korzysta z dostępnych nowoczesnych środków i staje się coraz bardziej „otwartych” na zapotrzebowanie duchowości swoich „klientów”. Ułatwia im to niestety także zbyt liberalne polskie prawo, które szczególnie w latach 1987-1996 zezwalało na rejestrację grup skupiających zaledwie 15(!) osób, w tym również takich, jakie na Zachodzie zostały już uznane za grupy przestępcze!¹ Bardziej restrykcyjne prawo weszło w życie dopiero w 1998 roku, zgodnie z którym żądano już listy 100 osób w celu możliwości oficjalnego zarejestrowania danej grupy jako religijnej. Ta zmiana była spowodowana głównie wzrastającą liczbą łamania prawa ze strony wcześniej zarejestrowanych grup. Ze statystyk wynika, że tylko w latach 90. ubiegłego wieku zostało zarejestrowanych ok. 100 sekt i nowych ruchów religijnych, gdy tymczasem ok. 40 otrzymało odpowiedź negatywną, co nie jest niestety jednoznaczne z tym, że nie działają, jak wiele innych, który nawet nie usiłowały się rejestrować². Oznacza to, że istnieje w Polsce realna szara strefa, którą w wielu przypadkach należałoby nazwać zwyczajnie przestępczą. Pod pozorem „głębszej duchowości” dokonuje się tu bowiem wiele rzeczy niemających nic wspólnego z Bogiem i z prawym sumieniem, nie mówiąc o konflikcie z prawem. Może więc napawać smutkiem fakt, jak wiele osób daje się zwieść różnorodnymi iluzorycznymi obietnicami, za którymi kryje się prawdziwe oblicze zamaskowanego zła. W efekcie, nawet jeśli udaje im się w końcu wrócić do normalnego życia, to bardzo często już jako duchowym, psychicznym, społecznym, a nieraz także fizycznym kalekom.

Te ukryte cele demaskuje w jakimś stopniu wspomniany Raport, który wskazuje, że większość sekt i nowych ruchów religijnych rozwija swoją działalność w wielkich miastach i w pobliżu granic państwa, co ułatwia im kontakty międzynarodowe. Tenże Raport prezentuje też swoje obserwacje, na podstawie których klasyfikuje różne grupy pseudo-religijne w zależności od motywu ich działania. I tak możemy wyróżnić:

1. Grupy, które będąc uprzywilejowane prawnie, popełniają przestępstwa finansowe pod pozorem działalności religijnej;
2. Grupy, które „przygarniają” ludzi mających problemy rodzinne, narkotykowe i inne, powodując wzrost patologii społecznej;
3. Wspólnoty „apokaliptyczne”, które głoszą katastroficzną przyszłość świata lub jego rychły koniec i wykorzystują naiwność lub niedojrzałość niektórych osób, skierowując ich frustrację przeciwko światu zewnętrznemu i jego tradycyjnym wartościom;

¹ Por. Ustawa z 17 maja 1989 r. o gwarancji wolności sumienia i wyznania, Dz. U. nr 29, poz. 155.

² Por. M. Gajewski, *Kościół i sekty w Polsce* [<http://www.psychomanipulacja.pl/baza/kosciol-a-sekty/> (18.04.2010)].

4. Grupy, które dewastują cmentarze, kościoły i inne obiekty kultu (chodzą głównie o grupy satanistyczne i pseudo-satanistyczne)³.

Natomiast *Nowy Raport*, opracowany w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, a przyjęty przez Międzyresortowy Zespół do spraw Nowych Ruchów Religijnych na posiedzeniu w dniu 15 maja 2000 roku, odwołując się do wyżej cytowanego, wskazuje na początek lat 90. jako na czas podjęcia publicznej debaty na temat problemu działalności tych grup w Polsce. Grupy te rozpoczynają bowiem wówczas masowo przybywać do Polski, a wiele z nich było oskarżanych o praktykowanie niedozwolonych i niezgodnych z prawem metod, jak psychiczne uzależnianie czy żądanie ślepego posłuszeństwa wobec przywódcy takiej grupy. Raport ten zajął się także kwestią używanej terminologii oraz wskazał na pewne cechy wspólne łączące ogólnie wszystkie sekty, jak również cechy odróżniające je od kościołów wyznaniowych⁴. Tak rzeczowe i dogłębne zajęcie się kwestią sekt i nowych ruchów religijnych jest niewątpliwie dużą pomocą w pastoralnym wysiłku polskiego Kościoła, zaangażowanego nie tylko w nową ewangelizację, ale także biorącego aktywny udział w przeobrażeniach życia społecznego i w integracji europejskiej. Dzięki temu otwiera się możliwość ścisłej współpracy pomiędzy państwem i Kościołem oraz pomiędzy Kościołem polskim i innymi Kościołami w Europie.

II. Sekty i nowe ruchy religijne nowym wyzwaniem dla Kościoła w Polsce w świetle zachodzącym przemian politycznych i kulturowych

Konferencja Episkopatu Polski nie poświęciła co prawda żadnego oficjalnego dokumentu problematyce sekt i nowych ruchów religijnych, ale temat sekt został podjęty w czasie 288 Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski na tle pojawiających się nowych zagrożeń dla młodego pokolenia Polaków, co zostało zaznaczone w Komunikacie z dnia 2 maja 1997 roku⁵. Podkreśla się w nim podatność ludzi młodych na ich oddziaływanie oraz fascynację ich alternatywnymi „duchowymi” ofertami, a jako remedium wskazuje się konieczność odnowy szkolnej katechezy i bardziej poważnego przygotowanie do życia sakramentalnego. Konferencja Episkopatu Polski stwierdza ponadto, że fenomen sekt i nowych ruchów religijnych wpisuje się w dużo szerszy problem dotyczący głębokiego kryzysu naszej europejskiej kultury, który uderza przede wszystkim w tradycyjne wartości chrześcijańskie.

³ Por. *Raport o stanie bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 1995.

⁴ Por. M. Gajewski, *Kościoły i sekty w Polsce*, dz. cyt.

⁵ Por. *Komunikat z 288 Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski*, „Wiadomości Kościelne Archidiecezji Białostockiej”, Rok VI (XXV) kwiecień/maj/czerwiec, Białystok 1997, n. 2 (105), s. 26.

Według jednego z biskupów, Zygmunta Pawłowicza, fenomen sekt i nowych ruchów religijnych jest jedną z cech charakterystycznych naszej współczesnej kultury i jako taki, staje się istotnym przedmiotem wysiłku pastoralnego i nowej ewangelizacji ze strony Kościoła. Aktywność pastoralna Kościoła powinna być skierowana w konsekwencji w stronę współczesnego człowieka, który zagubiony m.in. na błędnych ścieżkach alternatywnej duchowości prezentowanej przez sekty i nowe ruchy religijne, znajduje się rozdarty wewnątrz, a jednocześnie autentycznie poszukujący prawdy o Bogu i o sobie samym. Zadanie Kościoła polega na ukazaniu mu tej prawdy w świetle naszej wiary, a jednocześnie na demaskowaniu kłamstw głoszonych przez współczesnych fałszywych proroków dających proste i łatwe recepty na życie i na zbawienie, ale niestety prowadzące ostatecznie do destrukcji osoby złapano w sekciarską sieć⁶.

Jest to ważny głos w dyskusji na temat zjawiska sekt i nowych ruchów religijnych jako nowego zagrożenia o wymiarze społecznym i kulturowym wskazujący, że Kościół nie potępia nigdy człowieka, ale przeciwstawia się działalności każdej grupy czy ruchu, który obiecuje iluzje fizycznego czy duchowego dobra, degradujące w istocie człowieka i to we wszystkich wymiarach jego egzystencji. Kościół nie zamyka się w ten sposób na dialog ani nie zamierza nikogo atakować, ale nie może też przyglądać się milcząco zagrożeniu, jakie dotyka wielu, najczęściej młodych ludzi, ze strony sekt i nowych ruchów religijnych. Niestety, demaskowanie fałszywych proroków i wskazywanie na gorzkie owoce ich działalności spotyka się często z oskarżeniem o nietolerancję. Świadczy to o głębokim kryzysie wartości dotykającym naszą kulturę, na skutek którego Kościół nie tylko bywa stawiany na równi z sektami, ale niejednokrotnie dyskryminowany, pomimo przepowiadania wartości powszechnie uznawanych za fundamentalne i przeciwstawiania się jedynie działaniom i poglądom, jakie uznaje za naruszające godność człowieka. Jest to wynikiem źle pojętej wolności, a niejednokrotnie partykularnych interesów osób i grup mających pieniądze i wpływy, dla których stanowisko Kościoła jest wysoce niewygodne. Fakt, że ośmiela się on demaskować pewne działania i nie milczy w pewnych kwestiach jak większość tzw. opinii publicznej świadczy jednak właśnie o tym, że Kościół pozostaje wierny prawdzie i potrafi z odwagą jej bronić.

Należy wszakże podkreślić, że Kościół katolicki nie chce narzucać swojej prawdy, ale otwiera się na dialog ze współczesną kulturą, która charakteryzuje się coraz większym pluralizmem, związanym m.in. z postępującą globalizacją. Z tego powodu mówi się dziś często o pluralistycznej społeczności, tolerancji, potrzebie nowego języka, alternatywnej duchowości, a przede wszystkim o absolutyzacji jednostki, która ma prawo wybierać ideowe oferty albo po prostu tworzyć własny świat wartości. Szczególny sukces odniósł w tym względzie Ruch

⁶ Por. Bp Z. Pawłowicz, *Fenomen sekt w Polsce* [<http://www.animatorka.home.pl/> (18.04.2010)].

New Age, którego idee odpowiadają duchowi dzisiejszej kultury idącej w stronę „prywatyzacji” religii, powiązanej z laicyzacją społeczeństwa i z dominującym indywidualizmem⁷.

Tego typu „prywatyzacja” sprzyja rozwijaniu się sekt i nowych ruchów religijnych, wśród których należy wyróżnić wspomniany Ruch New Age, stanowiący swoisty mega-synkretyzm, jednoczący w swoim łonie imponującą liczbę sekt, ideologii i prądów myślowych globalnej wioski. Dzięki temu jest on w stanie przenikać niemal wszystkie sektory życia ludzkiego, ogarniając swoim wpływem zarówno jednostki jak i całe społeczeństwa. Co prawda jego żywotność jest dziś poddawana w wątpliwość, to należy podkreślić, że idee, które propagował, wpłynęły znacząco na kształtowanie mentalności wielu osób. Trzeba też pamiętać, że za szybko jest mówić o Ruchu Nowej Ery w czasie przeszłym, bo wydaje się on raczej odradzać w nowych formach w rytm bardzo szybko zmieniającej się kultury niż stanowić przebrzmiały historyczny epizod. Na skutek tego „cichego”, ale bardzo skutecznego przenikania w sfery życia religijnego, rodzinnego, kulturalnego, politycznego, a nawet gospodarczego, mentalność wielu ludzi, w tym także chrześcijan, została zainfekowana ideami często nie do pogodzenia z wyznawaną wiarą. W efekcie wiele osób deklarujących się jako wierzące, uważa J. Żak-Bucholc, w rzeczywistości już nimi nie są, jeżeli przez wiarę rozumiemy całościowe, a nie wybiórcze, wyznawanie wiary Kościoła, do którego formalnie się przynależy, oraz żyje zgodnie z wszystkimi nakazami, do których ta wiara zobowiązuje. Autorka wymienia trzy główne przyczyny tego typu błędnej postawy:

- po pierwsze: obserwuje się alarmującą ignorancję wśród osób deklarujących się jako wierzące;
- po drugie: obserwuje się tendencję prywatyzacji religii, co owocuje wybiórczym wyznawaniem i przeżywaniem wiary;
- po trzecie: obserwuje się synkretyzację spowodowaną coraz łatwiejszą wymianą informacji na poziomie globalnym oraz relatywizacją chrześcijańskiej prawdy objawionej;⁸

Kościół katolicki w Polsce świadom tego coraz bardziej powszechnego problemu stara się reagować w różny sposób. Dla przykładu Program duszpasterski diecezji kaliskiej na 2004 roku wychodzi od obecnej sytuacji kulturowej i duchowej kontynentu europejskiego. Wskazuje się w nim przede wszystkim na zjawisko „milczącej apostazji”, która stawia na tym samym poziomie religie, sekty i kultury pogańskie. Program ten stwierdza, że tego typu apostazja preferuje takie formy religijności, jak dla przykładu New Age, wychodzą one bowiem

⁷ Por. J. Mariański, *Kościół a religijność młodzieży*, [w:] *Od Kościoła ludu do Kościoła wyboru. Religia a przemiany społeczne w Polsce*, I. Borowik, W. Zdaniewicz (red.), Kraków 1996, s. 117.

⁸ Por. J. Żak-Bucholc, *Synkretyzacja wiary katolickiej w okresie przemian w Polsce Zjawisko czy tymczasowa tendencja?* [<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4184> (18.04.2010)].

naprzeciw indywidualistycznym, a najczęściej także hedonistycznym i utylitarystycznym „wymaganiom” współczesnego człowieka. Są one w istocie fałszywe, a niejednokrotnie destrukcyjne, ale oferują atrakcyjną iluzję, proponując łatwe i szybkie recepty na szczęście. Tego typu religijność zamyka w istocie człowieka w immanencji tego świata, pozbawiając go eschatologicznej perspektywy życia wiecznego. Dlatego szczególnym zadaniem Kościoła jest dziś głoszenie prawdy o Chrystusie, który zbawia każdego człowieka, aby obdarować go życiem wiecznym. Należy w ten sposób rozbudzać u osób wierzących nadzieję eschatologiczną, która pozwoli im dostrzec wyjątkowość naszej wiary i uniknąć zwodniczych iluzji władcy tego świata, szatana, i jego sług⁹. Do tej idei nawiązuje w swoim liście pasterskim bp Józef Życiński, który zachęcał wiernych, aby swoim życiem ukazywali współczesnemu światu „chrześcijańską kulturę ducha”, która opierając się na Dobrej Nowinie, wciąż odnawiała nadzieję na życie bardziej ludzkie i nieśmiertelne¹⁰.

Na szczególną uwagę zasługuje natomiast inicjatywa Komisji Liturgicznej i Sakramentalnej Archidiecezji Poznańskiej, która, analizując nową sytuację Kościoła w Polsce, opracowała nowe wskazówki dla księży egzorcystów, mające w istocie ścisły związek z problemem sekt i nowych ruchów religijnych. Wobec powstawania licznych sekt satanistycznych, inwazji duchowości Wschodu oraz rozpowszechniania się nowych form magii, zabobonu i innych praktyk okultystycznych, Komisja nie tylko dostrzegła potrzebę powrotu do instytucji egzorcysty, ale też wskazała nowe wyzwania, jakim będą musieli sprostać księża egzorcyci. Dokument zawiera również wskazania dla katechetów, które powinny im pomóc w konfrontacji z młodym pokoleniem mającym coraz szerszy dostęp do „magicznych produktów” oraz mnożących się sekt i nowych ruchów religijnych. Dokument ten radzi m.in.:

1. Nie pomijać tematu szatana i piekła, ostrzegać i chronić zwłaszcza młodzież przed fascynacją satanizmem;
2. Ostrzegać i chronić przed wpływem zalewającej rynek księgarski literatury i prasy propagującej idee i praktyki ezoteryczne i okultystyczne, szerzone zwłaszcza przez nurt New Age;
3. Pouczać o poważnej grzeszności i szkodliwości wykroczeń przeciw I przykazaniu Dekalogu;
4. Prostować szerzące się błędne poglądy i wierzenia, takie jak reinkarnacja;
5. Zachęcać do intensywnego życia sakramentalnego, częstej spowiedzi i Komunii św., jako najważniejszych środków obrony przed szatanem,

⁹ Por. *Program duszpasterski Diecezji Kaliskiej w roku 2004*, „Dwutygodnik Diecezji Kaliskiej «Opiekun»” [<http://www.opiekun.kalisz.pl/Program%20duszpasterski/program2004.htm>] (18.04.2010)].

¹⁰ Por. Bp Józef Życiński, *List duszpasterski na drugą niedzielę Wielkiego Postu* 23.02.1997.

- a także do modlitw broniących przed złymi duchami, zwłaszcza podanych w Rytuale Rzymskim w dodatku dla świeckich;
6. Osoby, których cierpienia wskazują wyraźnie na pochodzenie demoniczne, wymagają szczególnej troski duszpasterskiej, której nie powinno się im odmawiać;
 7. Należy zabiegać o przywrócenie tradycyjnego korzystania z takich sakramentaliów, jak woda święcona (kropielnice w domu), święte znaki w mieszkaniach (krzyże, obrazy, figury), medaliki zamiast talizmanów i amuletów, przestrzegając przed wykorzystaniem ich w innych celach (np. tylko dla dekoracji);
 8. Nauczyć praktyki tzw. egzorcyzmu prywatnego, który pod pewnymi warunkami może być stosowany także w konfesjonale, zwłaszcza w spowiedziach grzeszników nałogowych i uzależnionych od alkoholu, tytoniu i narkotyków;
 9. Zapoznawać z kryteriami rozeznania i rozróżniania anomalii naturalnych od przejawów demonicznych;
 10. W trudniejszych przypadkach, gdzie zachodzą wyraźniej znaki działania złych duchów, nie pozostawiać osób bez pomocy, ale kierować je do mianowanych przez arcybiskupa urzędowych egzorcystów, natomiast nigdy nie odsyłać do podejrzanych uzdrowiaczy i osób świeckich podających się za egzorcystów. Zaleca się też konsultację z psychologiem¹¹.

III. Punkty informacyjne o sektach i nowych ruchach religijnych

Szczególną formą pomocy dla osób mających przeszłość sekciarską oraz ich rodzin, a także informowania o już istniejących i pojawiających się wciąż nowych zagrożeniach duchowych, pełnią punkty informacyjne o sektach i nowych ruchach religijnych. Zgodnie z danymi z września 2002 roku takich punktów było w Polsce 55, w tym: 8 centrów diecezjalnych, 28 centrów parafialnych, 4 centra dominikańskie, 7 ośrodków „Civitas Cristiana”, 5 ośrodków Ruchu Obrony Rodziny i 1 Stowarzyszenia Rodzin Katolickich. Wszystkie te centra powstały po 1990 roku, co jest dowodem na żywą i konkretną reakcję Kościoła na nowe zagrożenia duchowe, związane w dużej mierze z transformacją systemu w Polsce, otwarciem granic i postępującą globalizacją. Co się zaś tyczy najbardziej popularnych sekt i nowych ruchów religijnych w naszym kraju, to zdecydowanie pierwsze miejsce zajmują Świadkowie Jehowy, a z pozostałych należałoby wymienić Kościół Moon'a, Międzynarodowe Stowarzyszenie H. Kri-

¹¹ Por. Komisja Synodalna Archidiecezji Poznańskiej ds. Liturgii, Muzyki i Śpiewu kościelnego oraz Komisja Synodalna ds. Sakramentów Świętych i Sakramentaliów, I. Pozostałe akty kultu Bożego: d. Egzorcyzmy [<http://www.archpoznan.org.pl/synod/text/2005/pdokum/kpoz.doc> (18.04.2010)].

śna, sektę Niebo, a także liczne sekty o podłożu orientalnym, satanistyczne i ezoteryczno-okultystyczne, często pod etykietką New Age'u¹².

W celu zwiększenia skuteczności działania, centra informacyjne o sektach i nowych ruchach religijnych zawiązały 23 listopada 2002 roku w Warszawie unię centrów informacyjnych mającą za zadanie analizę fenomenu sekt i nowych ruchów religijnych, a przede wszystkim wymianę zdobytych w ten sposób informacji. Najważniejsze punkty dotyczące współpracy zostały zaś umieszczone w specjalnej Deklaracji, w której możemy przeczytać m.in.:

1. Należy przekazywać sobie wzajemnie posiadane informacje;
2. Należy wymieniać się doświadczeniami oraz metodami stosowanymi w walce z destrukcyjną psychomanipulacją;
3. Należy poszerzyć współpracę na gruncie prowadzonych kursów i konsultacji;
4. Organizować regularne spotkania reprezentantów poszczególnych centrów w celu konsultacyjno-koordynacyjnym¹³.

Trzeba tu dodać, że centra informacji o sektach i nowych ruchach religijnych pełnią funkcję nie tylko religijną, ale również społeczną, ich działalność musi więc być ściśle określona i zgodna z prawem państwowym. Dlatego np. śląskie centrum informacji o sektach i nowych ruchach religijnych „Kana” z siedzibą w Katowicach sprecyzowało swoje kompetencje wyjaśniając, jaką konkretnie problematyką się zajmuje, a mianowicie:

1. Sektami i innymi grupami dokonującymi psychomanipulacji;
2. Subkulturami i nieformalnymi grupami młodocianych;
3. Pierwszą pomocą psychologiczną i pedagogiczną.

Centrum to precyzuje również swoje zasadnicze cele:

1. Być rzetelnym źródłem informacji na temat sekt i nowych ruchów religijnych;
2. Informować o sposobach rekrutacji do sekt, metodach zniewalania wciągniętych do sekty osób i psychotechnikach stosowanych w celu zmiany systemu wartości i ukształtowanego w poprzednim środowisku światopoglądu oraz o konsekwencjach przynależności do różnego typu sekt i nowych ruchów religijnych;
3. Organizować spotkania, dyskusje i konferencje w szkołach, w centrach pedagogicznych, psychologicznych, itp.;
4. Gromadzić i archiwizować materiały rozpowszechniane przez organizacje pseudo-religijne i sekty destrukcyjne;
5. Przekazywać niezbędną wiedzę i uczyć umiejętności skutecznego przeciwstawiania się kłamliwej agitacji ze strony sekt oraz pomagać osobom

¹² Por. Z. Pawłowicz, *Kościół i sekty w Polsce*, Gdańsk 1992.

¹³ Por. Warszawa. *Porozumienie między centrami informacji o sektach*, „Sekty i Fakty”, Katowice, nr 16 (1/2003).

już uwikłanym w ich powrocie do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Śląskie centrum wymienia ponadto sposoby prowadzenia swojej działalności. Są to:

1. Archiwum materiałów drukowanych;
2. Telefon zaufania;
3. Terapia indywidualna;
4. Konsultacje, rozmowy indywidualne, itp.;
5. Działalność profilaktyczna w szkołach i w ośrodkach społeczno-edukacyjnych;
6. Pomoc duchowa dla osób skrzywdzonych i dla ich rodzin.

Natomiast centrum śląskie nie prowadzi:

1. Poszukiwań osób zagubionych, nawet jeśli w niektórych przypadkach współpracuje w Policję;
2. Specjalistycznych szkoleń;
3. Nie publikuje materiałów informacyjnych, zostawiając w razie potrzeby swoje dyski na użytek np. szkoły¹⁴.

Najbardziej skuteczną formą współpracy między poszczególnymi Centrami okazał się jednak Internet. Spośród wielu stron internetowych poświęconych tematowi sekt i nowych ruchów religijnych warto wymienić Centrum Przeciwdziałania Psychomanipulacji. Strona ta stanowi przede wszystkim cenne źródło informacji o sektach, nowych ruchach religijnych oraz innych zagrożeniach duchowych. Posiada ponadto archiwum czasopisma „Sekty i Fakty”, jedyne polskojęzyczne periodyku poświęconego wyłącznie tematyce sekt¹⁵. Redakcja tego czasopisma aktywnie współpracuje ze specjalistami różnych dziedzin zarówno z Polski jak i z zagranicy, mogącymi w bardzo wszechstronny sposób wskazać konkretne zagrożenia oraz sposobu przeciwdziałania im. Periodyk posiada asystenta kościelnego, a jego dodatkowym atutem jest fakt, iż każdy numer posiada swój temat wiodący, co pozwala głębiej poznać konkretne zagadnienie i łatwiej do niego wrócić bez konieczności przeglądania większej ilości numerów¹⁶. Jeżeli zaś chodzi o konkretne Centra informacji o sektach, to linki do nich można bez problemu odnaleźć w Internecie. Np. strona internetowa Dzieci OnLine podaje obszerny (choć niepełny) spis ośrodków informacyjnych o sektach i nowych ruchach religijnych działających na terenie Polski, wymieniając lokalizację, nazwę oraz adres poszczególnych ośrodków¹⁷.

¹⁴ Por. Śląskie Centrum Informacji o Sektach i Grupach Psychomanipulacyjnych „Kana” w Katowicach [<http://www.katowice.psychomanipulacja.pl/> (18.04.2010)].

¹⁵ Por. Centrum Przeciwdziałania Psychomanipulacji [<http://www.psychomanipulacja.pl/> (20.04.2010)].

¹⁶ Por. J. Sołowianiuk, Wikariusz Biskupi, *Komunikat kurii biskupiej dotyczący kwartalnika „Sekty i Fakty”*, (Łomża, 19.01.2007).

¹⁷ Por. [<http://wiedza.dziecionline.pl/article.php?id=014> (14.04.2010)].

Interesującą praktykę stanowią również raporty roczne dokonywane przez śląski ośrodek informacyjny o sektach i nowych ruchach religijnych. Pierwszy taki raport przygotowano w latach 1999/2000. Tego rodzaju regularne raporty pozwalają lepiej kontrolować aktualne tendencje i zauważalne zmiany dotyczące aktywności sekt, a co za tym idzie, skuteczniej działać i wprowadzać niezbędne korekty. Raporty te są dostępne na stronie internetowej <http://www.katowice.psychomanipulacja.pl/>. I tak dla przykładu raport śląskiego centrum z 26.01.2006 roku wskazuje na wzrost aktywności propagatorów idei Ruchu New Age oraz Bractwa Zakonnego Himawanti¹⁸. Inną ważną formę informowania opinii publicznej o aktualnym zagrożeniu ze strony sekt i nowych ruchów religijnych stanowią sympozja, które są czymś więcej niż tylko działalnością naukowo-dydaktyczną, czego przykładem może być sympozjum pt. „Magia – cała prawda”, zorganizowane w Białymstoku w kinie TON 21.11.2009 roku przez Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Archidiecezji Białostockiej. Pokazało ono, że można przekazywać trudne treści językiem dostępnym dla szerokiego grona osób i sprawić, że dorobek naukowy ludzi zajmujących się tematyką sekt znajdzie swój praktyczny wymiar w szerokim odbiorze społecznym, szczególnie młodego pokolenia, najbardziej narażonego na destrukcyjny wpływ sekt i nowych ruchów religijnych.

Ciekawą inicjatywą na polu walki z problemem sekt i nowych ruchów religijnych było założenie Stowarzyszenia Effatha. Początki jego działalności przypadają na rok 1989, a więc na czas upadku systemu komunistycznego i pojawienia się pierwszych sekt i nowych ruchów religijnych, które zaczęły masowo napływać do Polski po liberalizacji systemu i otwarciu się granic. W latach 1989-1995 działalność tego Stowarzyszenia skupiała się głównie wokół zagrożenia ze strony Świadków Jehowy. Po 1995 roku Stowarzyszenie to obejmuje swoją działalnością także inne sekty i grupy parareligijne. 9 listopada 1996 roku zostało członkiem Rady Ruchów Katolickich w Warszawie. 22 maja 1998 roku Stowarzyszenie Effatha otrzymało zdolność prawną. I tak w paragrafie 3 rozdziału I Statutu został wskazany cel Stowarzyszenia. Jest nim działalność profilaktyczno-ewangelizacyjna o profilu apologetycznym, uzasadniona ekspansją sekt i nowych ruchów religijnych, która ma na celu konsolidację wiary w oparciu o przesłanie ewangeliczne Chrystusa, przekazywane przez Magisterium Kościoła. Natomiast w paragrafie 4 tegoż rozdziału jest mowa o sposobach realizacji wskazanego celu:

1. Redagowanie i rozpowszechnianie czasopisma „Effatha – Otwórz się”;
2. Pogłębianie prawd wiary wśród członków Stowarzyszenia;
3. Kontakt z rodzinami podzielonymi z powodu różnicy wyznań;

¹⁸ Por. *Nowy Raport Śląskiego Centrum Informacji o sektach i nowych ruchach religijnych*, KAI, Katowice 26.01.2006 [<http://ekai.pl/wydarzenia/x10543/nowy-raport-slaskiego-centrum-informacji-o-sektach/> (20.04.2010)].

4. Organizowanie konferencji dotyczących wybranych zagadnień związanych z zagrożeniami ze strony sekt i nowych ruchów religijnych;
5. Tworzenie Punktów Poradnictwa Religijnego przy parafiach;
6. Współpraca z podobnymi Stowarzyszeniami w Polsce i za granicą¹⁹.

Trzeba tu jednak podkreślić, że skuteczność działania Stowarzyszenia Effatha oraz centrów informacyjnych o sektach i nowych ruchach religijnych jest uzależniona w znacznej mierze od współpracy z najbardziej podstawową wspólnotą Kościoła, jaką jest parafia, co pokazuje choćby nr 5 cytowanego powyżej Statutu Stowarzyszenia, stosunkowo często bowiem osoby dotknięte omawianym problemem pierwsze kroki kierują właśnie do księży z parafii swojego zamieszkania, mając nadzieję na kompetentną radę i pomoc. Jeżeli więc w danej parafii byłby kapłan zdolny okazać tego typu pomoc i, co więcej, miałby do dyspozycji odpowiednio przygotowaną grupę wsparcia, to skuteczność leczenia i przywracania do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie mogłaby być znacznie większa. Dlatego też coraz więcej osób odpowiedzialnych za Kościół, szczególnie lokalny, powinno być zainteresowanych propagowaniem i wspieraniem tego typu działalności. Taką działalność prowadzi również punkt informacyjny o sektach i nowych ruchach religijnych w Białymstoku, działający przy parafii katedralnej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Niewiele się mówi na temat jego działalności, tymczasem biorąc pod uwagę niewielką liczbę zaangażowanych osób i dostępne skromne środki, udzielił on już niejednej osobie solidnej i skutecznej pomocy. I chociaż jest on nominalnie ośrodkiem parafialnym, to w istocie pełni on funkcje ośrodka diecezjalnego. Warto jest poświęcić chwilę uwagi podejmowanej przez niego działalności, ukazując na jego przykładzie przynajmniej zarys codziennej wykonywanej posługi dla dobra konkretnego człowieka i Kościoła.

IV. Działalność punktu informacji o sektach i nowych ruchach religijnych w Białymstoku

Dużą pomocą dla osób szukających pomocy jest fakt, że siedziba punktu informacyjnego w Białymstoku mieści się przy parafii katedralnej w centrum miasta, mając w zasięgu ręki niemal wszystkie ważne instytucje kościelne oraz stanowiąc łatwy do osiągnięcia cel komunikacyjny. Punkt jest otwarty w każdy wtorek i czwartek w godzinach 16.00-18.00, posiada telefon kontaktowy 691 532 934 (czynny w godzinach dyżuru), e-mail: bpios@wp.pl oraz własną stronę internetową. Spośród zadań jakie stawia przed sobą punkt należałoby wymienić przede wszystkim:

¹⁹ Por. Stowarzyszenie Effatha im. św. Maksymiliana Marii Kolbego i św. Andrzeja Boboli: Sekty, Zagrożenia wiary, Apologetyka [<http://www.effatha.org.pl/effatha/effatha.htm> (20.04.2010)].

1. Spotkania indywidualne, informacja (bezpośrednia oraz poprzez rozprawianie broszur, czasopism i książek), konsultacje psychologiczne i ewentualny kontakt z egzorcystą;
2. Organizowanie konferencji i sympozjów poświęconych tematyce sekt i nowych ruchów religijnych;
3. Utrzymywanie korespondencji i przeprowadzanie ewentualnych spotkań z grupami religijnymi lub tzw. instytucjami alternatywnymi, jak to miało miejsce w przypadku The Silva Method Company in Poland;
4. Konsultacje telefoniczne i za pośrednictwem e-mail²⁰.

Jeżeli chodzi o prowadzoną korespondencję, to na szczególną uwagę zasługuje prowadzona pomiędzy punktem informacji o sektach w Białymstoku a Konferencją Episkopatu Polski, dotycząca niektórych alarmujących skutków działalności alternatywnych centrów psychologii, medycyny naturalnej i rozwoju potencjału ludzkiego umysłu powstałych w ostatnich latach w Białymstoku. Owocem tej korespondencji są szczególnie dwie ważne opinie dane w odpowiedzi przez Konferencję Episkopatu Polski. Pierwsza została wysłana w formie listu przez bp. Tadeusza Pieronka, ówczesnego Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski do Dyrektora The Silva Method in Poland Andrzeja Wójcikiewicza z załącznikiem przygotowanym przez biskupa pomocniczego Gdańska Zygmunta Pawłowicza, zatytułowanym „Opinia w sprawie Kursów Autokontroli Umysłu prowadzonym przez Pana Andrzeja Wójcikiewicza”. Kopia tego dokumentu, którego oryginał znajduje się w punkcie informacyjnym w Białymstoku, znajduje się również w dominikańskim punkcie informacyjnym w Krakowie²¹.

Rok po powyższej opinii, bardzo stonowanej na skutek wyrażonej gotowości A. Wójcikiewicza, aby wyeliminować z rzeczzonej Metody elementy dyskusyjne z punktu widzenia wiary, została wydana opinia wprost negatywna odnośnie do The Silva Method. Była ona skutkiem braku jakiegokolwiek konkretnej reakcji ze strony A. Wójcikiewicza wbrew złożonej po wydaniu uprzedniej opinii deklaracji. Pod tą drugą opinią podpisał się bp Piotr Libera w Warszawie 19 stycznia 1999 roku, ówczesny Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski. Na podstawie tej opinii ostrzega się wiernych, aby unikali The Silva Method jako metody niepewnej, a prawdopodobnie szkodliwej w niektórych założeniach dla zdrowia psychicznego i duchowego człowieka²².

²⁰ Por. Punkt informacyjny o Sektach i Nowych Ruchach Religijnych przy parafii archikatedralnej pw. Wniebowzięcia NMP w Białymstoku, ul. Kościelna 2, 15-087 Białystok.

²¹ Por. List Bp Tadeusza Pieronka, Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski, do dyrektora *The Silva Method in Poland*, Warszawa 8 styczeń 1998.

²² Por. List Bp Piotra Libery, Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski, w sprawie *Centrum Profilaktyki Naturalnej* w Białymstoku (chodzi o nazwę ośrodka praktykującego *The Silva Method*), [w:] „Wiadomości Kościelne Archidiecezji Białostockiej”, Kwartalnik, 1999, n. 1 (112), ss. 23-24.

Innym ważnym owocem prowadzonej działalności w przeciągu dotychczasowego czasu istnienia punktu jest cykl artykułów, które ukazywały się regularnie w miesięczniku diecezjalnym „Czas Miłosierdzia”, a po zmianie nazwy „W służbie Miłosierdzia”²³. Publikacje te możemy odnaleźć na stronach internetowych najbardziej popularnego portalu katolickiego w Polsce Opoka: <http://www.opoka.org.pl/>. Duża część tych artykułów poświęcona jest tematyce New Age, co znalazło swoje odbicie w powstałej stosunkowo niedawno publikacji książkowej państwa Joanny Szczebiot-Jarzębińskiej i Marka Szczebiota (twórców i głównych działaczy punktu) zatytułowanej *Pułapki mocy ciemności*. Publikacja ta została wydana w dwóch częściach i należy do cyklu publikacji z serii *Biblioteczka egzorcysty*²⁴.

Co się tyczy innych publikacji, to warto tu nadmienić artykuł ojca duchownego i profesora Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku, ks. dr. Henryka Cierieszko, zatytułowany *Sekty albo nowe ruchy religijne*, bazujący zasadniczo na Dokumencie Papieskim *Sekty albo nowe ruchy religijne. Wyzwanie duszpasterskie*, obszernie ukazujący aktualny stan zagrożenia ze strony sekt i nowych ruchów religijnych i dający praktyczne wskazówki duszpasterskie odnośnie sposobów przeciwdziałania im. Pierwsza część tego artykułu wskazuje na fenomen sekt i nowych ruchów religijnych jako na fenomen obecny zasadniczo we wszystkich kulturach, którego dzisiaj obserwujemy prawdziwe odrodzenie i niezwykle rozwój. Następnie autor wymienia najbardziej popularne w Polsce sekty, natomiast najbardziej osobista część artykułu dotyczy konkretnych wskazówek duszpasterskich. Z tych, które wydają się najbardziej istotne należałoby wymienić następujące:

1. Nie zaniedbywać w duszpasterstwie kwestii egzystencjalnych: samotności, stresu czy depresji, braku nadziei i trudności rodzinnych;
2. Zwracać uwagę na poczucie zagrożenia, potrzebę wyciszenia, pragnienie pokoju, dążenie do wycofania się, milczenia, medytacji czy modlitwy;
3. Dostrzec zagrożenie płynące z anonimowości życia charakterystycznej dla społeczeństwa industrialnego;
4. Dostosować istniejące tradycyjne struktury wspólnot parafialnych, aby były bardziej otwarte na braterstwo, na zróżnicowane sytuacje egzystencjalne swoich członków, na świadectwo miłości, zwłaszcza wobec biednych i tych wszystkich, którzy żyją na marginesie życia społecznego;

²³ Por. Artykuły opublikowane pomiędzy kwietniem 1998 i marcem 2007 „Czas Miłosierdzia” (od kwietnia 1998 do września 2004) i „W Służbie Miłosierdzia” (od października 2005), miesięcznik Archidiecezji Białostockiej [<http://www.wsm.bialystok.opoka.org.pl/>] (20.04.2010)].

²⁴ Por. J. Jarzębińska-Szczebiot, Marek Szczebiot, *Pułapki mocy ciemności*, vol. 1 i 2, [w:] *Biblioteczka egzorcysty*, Centrum Formacji Odnowy w Duchu Świętym „Wieczernik”, Magdalenka 2004.

5. Zintensyfikować ewangelizację wspólnot kościelnych nie tylko za pośrednictwem informacji, ale również formacji i doświadczenia bardziej pogłębionego życia religijnego i wzajemnej życzliwości;
6. Nawiązać bardziej intensywną współpracę pomiędzy osobami duchowymi i świeckimi ze szczególną uwagą poświęconą na kierownictwo duchowe²⁵.

* * *

Należy na koniec podkreślić, że obok działalności punktów informacji o sektach i nowych ruchach religijnych są podejmowane również inne ważne inicjatywy. Należy do nich przede wszystkim przywrócenie należnego miejsca instytucji egzorcysty, co ma miejsce zasadniczo we wszystkich polskich diecezjach. Dla przykładu w Archidiecezji Białostockiej od roku pełni posługę aż trzech delegowanych przez ks. Arcybiskupa E. Ozorowskiego egzorcystów. Świadczy to zarówno o skali nowych zagrożeń duchowych, jak i o świadomości ich negatywnego oddziaływania ze strony włodarzy naszego Kościoła w Polsce i dostrzegania potrzeby przeciwstawienia się im. Mamy też nadzieję, że to działanie będzie coraz bardziej skuteczne, i że coraz więcej osób będzie zaangażowanych w pomoc ludziom poranionym przez kontakt z różnego rodzaju sektami, magią czy alternatywną duchowością. Potrzeba też coraz solidniejszej edukacji w wierze osób uznających się za wierzące, aby faktycznie były one zdolne przeciwstawić się współczesnym fałszywym prorokom i nie poddać się wspomnianej wyżej psychomanipulacji oraz oferowanej w zamian za wiarę i normalne życie iluzji doraźnego szczęścia.

²⁵ H. Ciereszko, *Sekty albo nowe ruchy religijne*, „Wiadomości Kościelne Archidiecezji Białostockiej”, Rok II (XXI), kwiecień/maj/czerwiec 1993, n. 2 (89), s. 78-96.